

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ ЖӘНЕ
ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №10
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«18» мамырға 2023 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «17» мамыр күні 21 сағаттан «18» мамыр күні 21 сағ. дейін 2023 ж.)

құрастырылған уақыты: 17.05.2023 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Смагулова С.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Мажен У.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2023 жылғы «18» мамырға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм), күндіз жаңбыр, кей уақытта қатты (1,0-25,0 мм), найзағай, бұршақ. Солтүстік-шығыс желі 9-14, екпіні 18-23 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 12-17 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 4-9 градус жылы.
Күнгей Алатау	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм), күндіз жаңбыр, кей уақытта қатты (1,0-25,0 мм), найзағай, бұршақ. Солтүстік-шығыс желі 9-14, екпіні 18-23 м/с, күндіз кей уақытта 30 м/с және одан аса. Ауа температурасы түнде 6-11, күндіз 16-21 градус жылы.
Теріскей Алатау	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм), күндіз жаңбыр, кей уақытта қатты (1,0-25,0 мм), найзағай, бұршақ. Солтүстік-шығыс желі 9-14, екпіні 18-23 м/с, күндіз кей уақытта 30 м/с және одан аса. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 15-20 градус жылы.
Жетісу Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-14,0), найзағай. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде 15-20 м/с. 2000 м: ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 16-21 градус жылы. 3000 м: ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 14-19 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (3,0-18,0 мм), найзағай, бұршақ болады. Түнде және таңертен кей жерлерде тұман түседі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 23 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 13-18 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (3,0-18,0 мм), найзағай, бұршақ болады. Түнде және таңертен кей жерлерде тұман түседі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 23 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 13-18 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жаңбыр, кей уақытта қатты (1,0-23,0 мм), найзағай, бұршақ болады. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 12-17 градус жылы.
Өгем жотасы	Жаңбыр, кей уақытта қатты (1,0-23,0 мм), найзағай, бұршақ болады. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 15-20 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жаңбыр, күндіз кей жерлерде кей уақытта қатты жаңбыр (1,0-15,0 мм), найзағай, бұршақ. Жел солтүстік-батыстан, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 17-22 градус жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-шығыстан соғады 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, кей жерлерде 3 градус аяз, күндіз 7-12, кей жерлерде 15 градус жылы.
Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-шығыстан соғады 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, кей жерлерде 10, күндіз 17-22, кей жерлерде 25 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-шығыстан соғады 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8 градус жылы, кей жерлерде 2 градус аяз, күндіз 17-22, кей жерлерде 12 градус жылы.

2023 жылғы 17 мамырдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы байқалды. Жекелеген өзендерде: Кіші Алматы өзені – Сарысай ГБ 1 см-ге, Медеу ГБ 5 см-ге, Үлкен Алматы – Көлден 1,1 км биіктіктегі ГБ 2 см-ге, Қаскелен өзені – Қаскелен қ. ГБ 2 см-ге, Түрген өзені – Таутүрген а. ГБ 6 см-ге, Есік өзені – Есік қ. ГБ 2 см-ге, Талғар өзені – Талғар қаласы ГБ 3 см-ге дейін. Таудағы температуралық фон 4°C мәнінен 18°C оң мән аралығында сақталады. Таңертеңгі сағат 6-да нөлдік изотерма 3820 м биіктікте болды.

Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2023 ж. «17» мамырға

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, Мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м3/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 16.05	Мин. 17.05	08 ч 17.05	День 16.05	Ночь 17.05	Ср. 16.05	08 ч 17.05	Ср. 16.05	Макс. 16.05	08 ч 17.05		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	12.0	3.9			8							*
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы ГБ**	3017												*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			9.0			599	599			0		*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	19.6	10.0										*
5	Кіші Алматы	Сарысай ГБ	1928			13.0			248	248	0.66	0.69	0.69	+1	*
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			12.0			96	98				+5	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			17.0			57	57	0.21	0.21	0.21	0	*
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			14.0			185	185	1.19	1.19	1.19	0	*
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			16.0			250	250				0	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктіктегі ГБ	2654			6.0			294	292	0.40	0.50	0.38	+2	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары ГБ	1471			15.0			259	259				0	*
12	Құмбел	сағасы ГБ	2150			11.0			70	70				0	*
13	Проходная	сағасы ГБ	1422			15.0			269	268	1.39	1.50	1.27	0	*
14	Терісбұтақ	сағасы ГБ	1362			15.0			210	210	0.30	0.30	0.30	0	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			18.0		1	265	266	2.04	2.22	2.22	+2	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			17.0			124	123	6.80	8.48	6.45	+6	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			16.0			171	172				+2	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			14.0			282	284				+3	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	16.2	4.9				-24.0	-27.0				-4	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ	2169			11.0				86				+6	*
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ	1630			13.0			248	250	11.9	13.0	12.5	+6	*
22	Мерке	Ұлбутуй қыс. ГБ	1026			21.0			86	85	1.15	1.28	1.01	0	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

** - өзен қатып қалды

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«18» мамырға 2023 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Орта таулы аймақтың негізгі бөлігі қар жамылғысынан босанды. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Маусымдық қар сызығы шамамен 3000 м биіктікте орналасқан. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдануы критериальды мәнге жақын. Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм), күндіз жаңбыр, кей уақытта қатты (1-25 мм), найзағай, бұршақ. Орта таулы аймақта селдің пайда болуы жоққа шығарылмайды, өйткені ол жаңбырдың қарқындылығына және ұзақтығына байланысты. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз. Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін (Іле Алатау) жауын-шашын мөлшері критерийлік мөлшерден асса, дауылды ескерту беріледі.
	Күнгеі Алатауы	
	Теріскей Алатау	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Орта таулы аймақ толығымен қар жамылғысынан босанған жоқ. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-14), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Орта таулы аймақтың негізгі бөлігі қар жамылғысынан босанды. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Маусымдық қар сызығы шамамен 3000 м биіктікте орналасқан. Жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (3-18 мм), найзағай, бұршақ болады. Орта таулы аймақта селдің пайда болуы жоққа шығарылмайды, өйткені ол жаңбырдың қарқындылығына және ұзақтығына байланысты. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Орта таулы аймақтың негізгі бөлігі қар жамылғысынан босанды. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Жаңбыр, кей уақытта қатты (1-23 мм), найзағай, бұршақ болады. Орта таулы аймақта селдің пайда болуы жоққа шығарылмайды, өйткені ол жаңбырдың қарқындылығына және ұзақтығына байланысты. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз.
	Өгем жотасы	

Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жаңбыр, күндіз кей жерлерде кей уақытта қатты жаңбыр (1-15 мм), найзағай, бұршақ. Селдің пайда болуы жоққа шығарылмайды, өйткені ол жаңбырдың қарқындылығына және ұзақтығына байланысты. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз.
Абай	Тарбағатай	Орта таулы аймақтың негізгі бөлігі қар жамылғысынан босанды. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Орта таулы аймақ толығымен қар жамылғысынан босанған жоқ. Түнгі салыстырмалы төмен ауа температураларына байланысты қар жамылғысының еруі баяулады. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (5 Қосымша).

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.